

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Peace against War
Schaft, H. van der

Citation

Schaft, H. van der. (1984). Boekbespreking van: Peace against War. *Acta Politica*, 19: 1984(4), 556-558.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452477>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452477>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

riale staat. In 1946 beweerde Brodie dat de vernietigingstechniek een absoluut hoogtepunt had bereikt. Bijna veertig jaar later moet men konstaten dat hij te optimistisch was. De vraag dringt zich dan onverbiddeijk op wat kernwapens nu eigenlijk voor effect hebben op de internationale politiek. Organski en Kugler zeggen: geen effect. Deze conclusie lijkt te pessimistisch. Maar op één punt hebben zij zeker gelijk: kernwapens voorkomen machtsovergangen in de internationale betrekkingen geenszins. Pas als blijkt dat deze vreedzaam zijn verlopen—anders dan in het verleden—kan men met zekerheid zeggen dat kernwapens een afschrikkende werking hebben.

H. W. Houweling

Literatuur

- Brodie, Bernard (ed.), *The absolute weapon: atomic power and world order*, Harcourt, Brace and Co, New York 1946.
- Herken, Gregg, *The winning weapon: the atomic bomb in the cold war 1945-1950*, Vintage Books, New York 1982.
- Herz, John H., *International politics in the atomic age*, Columbia University Press, New York 1959.
- Majeski, Stephen J. en David L. Jones, 'Armes race modelling: causality analysis and model specification', *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 25, no. 2 1981.
- Organski, J. F. K., *World politics*, Knopf, New York 1968².
- Wallace, Michael D., 'Accounting for superpower arms spending', Patric McGowan en Charles W. Kegley (ed.), *Threats, weapons and foreign policy*, Sage International Yearbook of Foreign Policy studies, Vol. 5 Sage, Beverly Hills 1980.
- Weede, Erich, *Weltpolitik und Kriegsursachen im 20. Jahrhundert: Eine quantitativ-empirische Studie*, Oldenbourg Verlag, München-Wenen 1975.

Beer, F.A., **Peace against war. The ecology of international violence**, San Francisco 1981, 447 pp.

De opzet van dit boek is, zoals verwoord in de inleiding, de bestaande kennis over oorlog en vrede bijeen te brengen en op een systematische en overzichtelijke wijze te presenteren. Dit laatste heeft Beer getracht te bereiken door de beantwoording van vier centrale vragen als leidraad voor zijn werk te nemen. Deze vier vragen hebben achtereenvolgens betrekking op de beschrijving van het verschijnsel oorlog en vrede, op de verklaring en voorspelling ervan en op het zoeken naar wegen, die in de toekomst de kans op het uitbreken van een oorlog moeten verkleinen. Beer gebruikt vrede in de zogenaamde negatieve omschrijving, het afwezig zijn van oorlog en reserveert de term oorlog voor die situaties, waarin sprake is van direct, interstatelijk geweld.

Geweld binnen staten valt buiten het bereik van dit boek, tenzij het een duidelijk onderdeel van voornoemd interstatelijk geweld vormt.

In het eerste deel van het boek geeft Beer een overzicht van de frequentie en hevigheid — gemeten naar aantallen doden en gewonden — van oorlogen in de loop der geschiedenis. Hij baseert zich hierbij in belangrijke mate op het werk van Singer & Small uit 1972: 'The wages of war, 1816-1965', maar weet tegelijkertijd via extrapolaties de te beschouwen periode aanzienlijk te vergroten. De belangrijkste lange-termijntrend, die hij op deze wijze construeert en ook in de geraadpleegde literatuur is terug te vinden, is de tendens dat tegenwoordig oorlogen in vergelijking met het verleden minder frequent voorkomen, korter duren, maar in hevigheid toenemen. Het tweede en tevens grootste deel van het boek wordt in beslaggenomen door de poging oorlog, en daarmee vrede, te verklaren. Uitgangspunt hierbij is het in figuur 1 getoonde model, waarin causale verbanden tussen diverse technologische c.q. ecologische variabelen worden gelegd.

Beer heeft dit model voor de lange-termijnontwikkeling geconstrueerd met behulp van drie, uit de literatuur gekozen, hoofdvariabelen, t.w. 'aggregation', 'polarization' en 'militarization'. Aan de hand van het model poogt Beer aannemelijk te maken dat deze drie kernbegrippen direct of indirect met het ontstaan van oorlog en vrede in verband staan. Zo zou het proces van 'aggregation', door Beer gedefinieerd als het opbouwen van een zekere ordening in de samenleving met behulp van de ontwikkeling van de moderne bureaucratie, het proces van uitwisseling van goederen en diensten en de vorming van de moderne taal, de vrede bevorderen. Aan de andere kant zou 'aggregation' de 'polarization' van de samenleving stimuleren, wat volgens Beer een toenemende differentiëring, ongelijkheid en instabiliteit van de onder het hoofde 'aggregation' beschreven structuren en processen betekent. Tussen 'polarization' en 'militarization' bestaat in het model een wisselwerking; beide zouden elkaar in positieve zin beïnvloeden. Onder 'militarization' verstaat Beer de militarisering van de samenleving, die het uitbreken van oorlogen zou bevorderen en omgekeerd door oorlogen versterkt zou worden. Overigens erkent Beer ruiterlijk de eenvoud van dit model, waarvan de empirische toetsing ontbreekt.

Tot slot gaat Beer in op mogelijke toekomstige ontwikkelingen aangaande oorlog en vrede. In dit laatste deel van het boek gebruikt Beer zijn model eveneens voor het doen van beleidsaanbevelingen gericht op het tegengaan van oorlog. Uiteraard hebben deze aanbevelingen net zoveel waarde als het model zelf.

Achteraf beschouwd is 'Peace against war' door Beer op een zodanige wijze uitgewerkt, dat het niet alleen aan de oorspronkelijke opzet, het systematisch en overzichtelijk weergeven van de bestaande kennis over oorlog en vrede, moest beantwoorden, maar in zichzelf ook een bijdrage aan deze kennis moest leveren. Dit laatste komt vooral tot uitdrukking in de hoofdstukken over de verklaring en voorspelling van oorlog en vrede, die direct op genoemd model gebaseerd zijn en het grootste deel van het boek in beslag nemen. Het hinken op twee gedachten heeft naar mijn mening voor twee belangrijke tekortkomingen in dit boek gezorgd. Allereerst is het belang dat Beer hecht aan het leveren van nieuwe kennis over oorlog en vrede ten koste gegaan van de oorspronkelijke opzet. Vermelding van of doorverwijzing naar de bestaande studies over oorlog en vrede gebeurt nu groten-

deels slechts ter aanvulling of ondersteuning van Beers eigen ideeën.

Voorts blijft de uiteenzetting van deze ideeën dikwijls steken in een vaak te simpele voorstelling van zaken, mede omdat het bovenstaande model als uitgangspunt is gekozen. De langdurige periode waarop dit model betrekking heeft — het geeft zowel ontwikkelingen aan die in Europa reeds tegen het eind van de middeleeuwen in gang werden gezet als hedendaagse ontwikkelingen — verplichtte Beer wel tot enige eenvoud.

Ondanks deze tekortkomingen blijft de verdienste van Beer, dat hij met drie kernbegrippen een beeld van de steeds intensiever wordende contacten tussen staten weet te schetsen. Helaas ligt het accent in dit geheel op de laatste 150 jaar en wordt niet duidelijk, waarom aan de hieraan voorafgaande periode zo weinig aandacht wordt besteed. Het gebruikte model geeft zeker aanleiding deze periode niet te negeren.

E. van der Schaft

Friedberg Pflüger, **Die Menschenrechtspolitik der USA: Amerikanische Aussenpolitik zwischen Idealismus und Realismus 1972-1982**, München (R. Oldebourg Verlag), Schriften des Forschungsinstituts der deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik EV Bonn, Reihe: Internationale Politik und Wirtschaft, Band 48, 1983, 405 p.

Hoofdonderwerp van het uitstekende boek van dr. Friedbert Pflüger is de mensenrechtenpolitiek van president Jimmy Carter. Hij plaatst deze in de geschiedenis van de Amerikaanse buitenlandse politiek en laat zien dat het thema mensenrechten zeker geen uitvinding van Carter is geweest. De onafhankelijkheidsverklaring van 1776 bevatte immers reeds de befaamde passage '... that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable Rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness. That to secure these rights, Governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the governed...'. Carter onderscheidde zich echter met name van zijn voorgangers Nixon en Ford doordat hij het thema mensenrechten een meer centrale plaats in de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten toekende.

Na een inleidend hoofdstuk over de historische ontwikkeling van het idee van de mensenrechten schetst Pflüger, die zijn studie voor een belangrijk deel heeft verricht aan het Center for International Affairs aan de Harvard Universiteit, het 'morele vacuüm' na Vietnam en Watergate en de wederopname van de mensenrechtenidee in de Amerikaanse buitenlandse politiek. Vóór Carter was er in intellectuele kringen al veel kritiek geuit op de door Henry Kissinger gevoerde 'Realpolitik'; de activiteiten van de dissidentenbeweging in de Sovjetunie kregen de nodige aandacht in de Verenigde Staten; een groot aantal non-gouvernementele mensenrechtenorganisaties begonnen zich te roeren en VN-ambassadeur Daniel Moynihan besteedde veel aandacht aan het onderwerp. Ook het Amerikaanse Congres had zich al, vóór Carter, met het onderwerp mensenrechten beziggehouden, waarbij vooral de positie van dissidenten en joden in de Sovjetunie in het centrum

van de aandacht stond. Het zogenaamde Jackson-amendement verbond aan de Sovjetunie te verstrekken handelsvoordelen uitdrukkelijk de bereidheid van de Sovjetrussische regering aan Russische joden uitreisvisa te verstrekken. In 1973 organiseerde afgevaardigde Donald Fraser een aantal hoorzittingen waarin mensenrechten centraal stonden. In 1975 werd het Harkin-amendement aangenomen waarbij het verstrekken van economische hulp aan ontwikkelingslanden gekoppeld werd aan de mensenrechtensituatie in die landen. Met andere woorden: toen Carter aan de macht kwam, bestonden er al een groot aantal activiteiten en initiatieven, op het terrein van de mensenrechten in het buitenlands beleid. Pflüger laat zien dat mensenrechten geen centraal deel uitmaakten van de verkiezingscampagne van Carter en dat ze ook pas geleidelijk aan belang voor hem wonnen.

Het hoofdbestanddeel van het boek bestaat uit drie hoofdstukken waarin achtereenvolgens worden behandeld: Carters mensenrechtenbeleid en de Oost-Westbetrekkingen, de relatie met de ontwikkelingshulp en het diplomatieke optreden, in multilateraal en bilateraal verband, van de regering-Carter met betrekking tot de bevordering van de mensenrechten. In een kort hoofdstuk wordt ten slotte aandacht geschonken aan de eerste twee jaar van de regering-Reagan, waaruit blijkt dat deze in woorden misschien een andere indruk vestigde, maar in feite het mensenrechtenbeleid van de regering-Carter voortzette.

Het boek is in eerste instantie interessant voor diegenen die belang stellen in mensenrechtenbeleid in het algemeen en dat van de Verenigde Staten meer in het bijzonder. Maar het verdient daarnaast ongetwijfeld een bredere lezerskring, omdat Pflüger aan de hand van het thema mensenrechten aandacht besteedt aan de gehele Amerikaanse buitenlandse politiek en de dilemma's waarvoor deze zich gesteld zag. Eén van die dilemma's is een kwestie van methode: kan men meer bereiken met in het openbaar uitoefenen van druk of doet men er verstandiger aan gebruik te maken van de middelen van de 'stille diplomatie'? Het Jackson-amendement is een voorbeeld van openlijk druk uitoefenen waarvan het effect betwijfeld mag worden. Pflüger wijst erop dat het aantal joodse emigranten uit de Sovjetunie, dat in 1973 nog 35.000 was geweest, in 1975 — na het aannemen van het Jackson-amendement — tot 10.000 daalde. Uiteraard mag men aan dit soort simpele cijfers geen vergaande conclusies verbinden, maar het is wel duidelijk dat openlijke druk niet onder alle omstandigheden het meeste effect sorteert en dat het van de omstandigheden zal afhangen hoe men het best kan opereren. Ook hier te lande worden dit soort debatten wel gevoerd, met name als de Nederlandse regering van de kant van parlementsleden of mensenrechtenorganisaties wordt verweten te weinig in het openbaar kritiek uit te oefenen op schendingen van de mensenrechten elders ter wereld. Het antwoord van de regering dat het afhangt van de omstandigheden en dat er ook andere plausibele overwegingen van buitenlands beleid moeten worden meegewogen, wordt lang niet door een ieder aanvaard: Pflüger wijst er in dit verband op dat — anders dan veelal wordt aangenomen — mensenrechten wel een belangrijk, maar zeker niet het enige of zelfs maar het belangrijkste criterium was aan de hand waarvan door Carter buitenlandse politiek werd gevoerd. Het was juist een zo evenwichtig mogelijke afstemming van de verschillende elementen van beleid waarnaar werd gestreefd. Of men een dergelijke benadering wil goedkeu-